

pen þar hann opgar ánden!«.

Við fráferðina hjá jättarunum verður það í stuttum gjört greitt, hvað teirra felagsskapur snýr seg um: »Gud velsigne Dem og Deres folk og Deres virksomhed på dette sted. Og kom så ved lejlighed og lad os tale om det fisketøringsanlæg«. Það er Gud og mammon, það ræður um, og ekki neyðturviliga í tí raðfyllgju.

Fulltrúin hjá Sylveriusi, Bernhard Thomsen, kann ekki torga jättararnar og ger, hvað ið hann megnar at fáa arbeiðsgevaran hjá sær at halda seg burtur frá teimum, men til fánýtis. Stíkníð hjá Bernhards Thomsen stavar frá, at hann eitt skeið í Onglandi sjálfur var limur í sektinni, men tá ið hann kemur fram á, »at en af de ivrigste af disse hellige svinepelse ... at han i sit private liv var en ækel lille buk, der gik og forførte sektens piger«, fer hann við andstygd úr samkomuni. Lesarin kann ekki lata vera við at seta upplivingarnar hjá Bernhards í samband við Jóhannes Vág, sum tiskil gerst *guilty by association*.

Slankir og frávik

Það er ekki bara sum at siga það, at greiða frá sögu-göngdini í »Bläsende Gry«, einahelst útgávu frá 1934, har nógvir slankir saman við einum scenisku bygnaði fyrri ein part forklára löngdina. Hóast 1961-útgávan er so dyggiliga strammað, so fölar lesarin kortini, at það eru öv nögv síðulop. Eitt dóm er lysingin av viðurskiftunum millum keypmanninn Landrus og tann lata Torkil Timm, sum skal duga meira enn at mata seg. Keypmáðurinn vil at Torkil Timm skal útlegga nakrar varningar, hann heldur seg hava fingið, og Torkil nýtir hovi at halda Landrus fyrri rúkku. Það er bara það, at móttætt seinni í skaldskapinum, har þátrúgv verður brúkt *kvalitatívt*, so verður hon her brúkt *kvantitatívt*. Í »Bläsende Gry« er það yvirhóvur so, at tilíkar lýsingar liva við stí egna lív, og lesarin ótolnast.

Eitt annað dóm er jättarafundur á Trymsoy, sum kann réttvíserast við móttættunum millum kirkju og sekt, men lesarin hefur varhugað av, at sögu-göngdinn kemur ekki úr stað. Líka-leiðis er við söguni um Elisabeth, sum vil ganga á sjónum. Nógvir fylgir lesarin ígjögnum það mesta av skaldsögunum - til dómis Simonu - meðan aðrir, sum Elisabeth, bara koma fyrri í lötum. Hesar lýsingar hava það í felag, at það er eins og tær eru ekki lídnar, at tær standa í hálvum gekki.

Lesarin verður stundum örkymlaður av, at persónar,

sum illa nokk eru umróddir áður ella eru umtalaðir, uttan at navnið verður nevnt, at hesir persónar knappiga nevnað, eins og teir eru ökkum meinkunnigir.

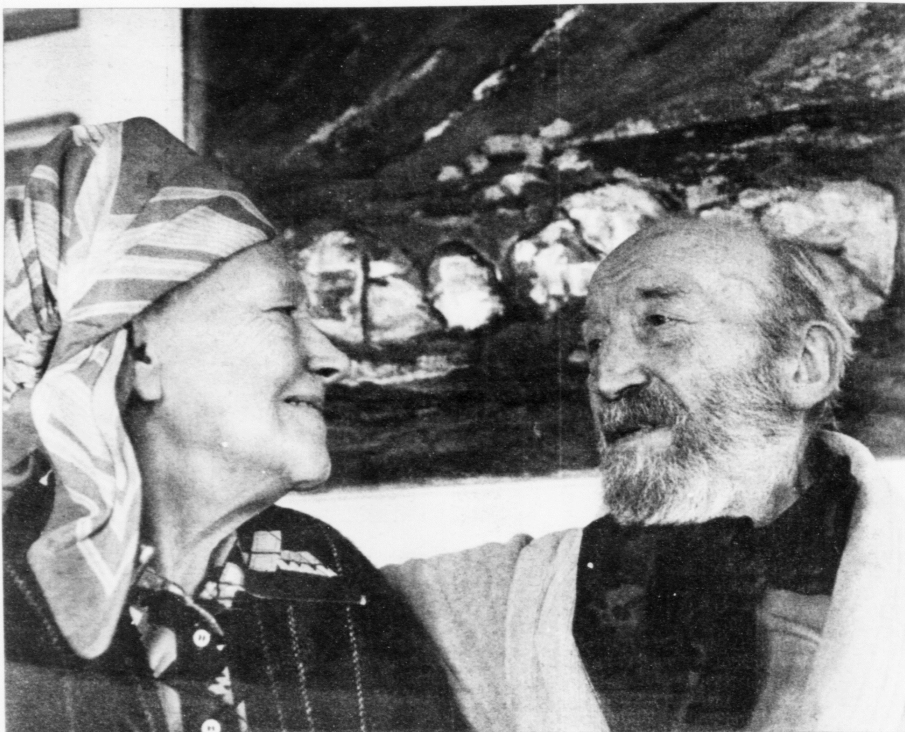
Sankta Vitus

Sögu-göngdini í »Bläsende Gry« og flytingin úr einum stað í annað hava í stóran mun Vitus sum sambindingarliði. Í fyrsta kapitli skal tann nýggi presturinn út í Trymsoy, og flutningsmennirnir biða ótolnir, tí teir eru bangnir fyrri at missa sjóvarfallið. Í evstu lotu kemur ein lítill skeggmaður við þrúkk og knýti rennandi og biður lova sær við. Það er Vitus, hvors málburður er so mikið gudi-ligur, at prestakonan spyr, um hann er deknurinn í Trymsoy.

Navnið er ekki tilvildarligt. Vitus var ein pinslaváttur frá 4. öld, sum eftir harðliga pining bleiv dripin tann 15. júní, ið er vörðin hansara dagar. Um ökkara Vitus ákkurát er ein pinslaváttur er meiri ívingsamt, men hann umboðar í mun til bæði sektirnir og Salomon, sum er rötleysur skeptikari, tá gomlu föroyksu gudstrúna. Hendan trúgv er lítillatin, og í henni býr ein vón um, at það finst ein endalig réttvísa.

Vitus hevur öngar réttí-ligar inntøkur, men bjargar sær sum fragest við at bera tíðindir ímillum og við at syngja sálmar og vísur. Seinni - eftir ákoyring frá prestakonuni - fer hann at breiðfóða seg sum ferðasölu-máður, kortini í smáum. Um landastrokið, sum annars var ein partur av tí gamla samfelagnum, verður nú sagt, at hann er »gledet ind i tiden«. Fyri Vitusar part heldur hendan broyting ekki, og í endanum á skaldsöguni er hann farin aftur til sitt gamla lívslag, við bæði þrúkk, knýti og øll-um. Það réttlyndi og tann gudsótti, sum eru partur av Vitusar natúr, sampakka ikki við það nýggja samfelagið, og hann vendir aftur til lagið, sum fyrr var.

Móti endanum á skaldsöguni kemur eldur í Hotel Welcome í Norðvági, og Vitus er vísur í, at það er hansara skyld. Í fyrstuni krógvur hann seg ræðslu-sligin, men næsta morgun vil hann vera við, at hann hevur verið Guds amboð: »Herren havde vredede over dette sted og udpeget sin ringeste tjener til at for-dærve det og opbrænde det med ild«. Her er Vitus í modernitetinum, har hann av sektaríkarum hevur lært, at allir viðburðir kunnu snarast til at vera Guds ætlan. Stutt seinni melder hann seg kortini til sýslumannin og viðgöngur seg sekan í eldásæting. Vitus vendir modernitetinum bakið og ber seg aftur at, sum fyrr í tíðini. Það skal viðmerkjað, at eingin skilir Vitus, og fólk eru vís í, at ökkurt annað man búgva aftanfyrri. Það er at kalla einki samband í-

William Heinasen og konan Lisa

millum tey, sum liva í tí modernaða samfelaganum og tey, sum eru vörðin verandi í tí gamla. (Vit kenna hendan trupulleikan aftur úr »Feðgum á ferð« hjá Heðini Brú).

Drykkjumaðurin og tann at siggja til í allar mátar glataðið Skipsprestur er í stóðum moralskt mál-gagn hjá hövundinum, og ofta er það Vitus, hann skiftir orð við. Skipsprestur vanvirðir jättararnar, so Vitus stendur sum kánus, tá ið hann frættir, at hann er farin uppí sektina. Tann »umvendi« fortelur stutt eftir Vitusi, at það er tí hann er blivin förelskaður í evangeli-gentuni Rebekku, at hann gongur á móti hjá jättarunum: »En besynderligt forrykt form for stævne-møde, hvad?«

Útgávu frá 1934 eitur Salomon skipsprestur Morberg sakførari, og það er eingin ivi um, at fyrirmyndin er Janus Djurhuus. Grundin til, at navn og starv eru broytt í seinnu útgávu, er nettupp fyrri at flyta seg burtur frá tí eyðsýnda íblástrinum. Men Janus ger kortini vart við seg í tekstunum. Tá ið Vitus vísir Skipspresti bengalskar kyndlar, hann hevur at selja, sigur hesin ovfarin: »Gode vætter kommer ilende fra alle kanter og bringer dig milde gaver«. Í yrkingini »Til Prøst Hammershaimb« er hendan átoka reglan: »mildar veittrar tendraðu ein vita«. Munur er kortini á vitum! Annar tendrar Föroyum »stjørnuleið frá öld til öld«, meðan hin er stakk-alastás á einum hotellkamari, men tá er ákkurát sam-ansetingin av hálflogdum orðum og fátæksligum um-hvörvi, sum ger myndina

skemtiliga.

Gud er góðska

Vitus og Skipsprestur rýma undan eldinum í Hotel Welcome og leita sær skýli í einum gróthúsi, har teir drekka genever og skifta orð. Skipsprestur sigur við Vitus:

»Når du gør dit liv regns-estykke op, hvad er der så tilbage af alle værdier undtagen en lille håndfuld godhed, du har sanket som af vanvare, mens du var optaget af andre ting!«

Gud er godhed, indskyder Vitus.

Godheden er Gud, retter Skipspresten.

»Gud er góðska« rettað til »Góðskan er Gud« er ein týðandi orðardráttur um á-skoðanir - ikki bara í »Bläsende Gry«, men í skaldskapinum sum heild. Danski bókmentamáðurinn Niels Birger Wamberg spurdi einaför William Heinesen, um það ber til at halda, at það góða sigrar og það ónda hvörrur:

»Nei, það hava vit önga grund til at halda, men vit kunnu kortini vóna, at það góða í hvussu er á summum avgerandi ökjum sigrar, og það er jú altíð til staðar sum ein möguleiki, og í tí möguleikanum siggi eg lívsins ætlan, tilverunar ætlan: það er sigurin hjá tí góða. Ikki ein endaligur sigur, tí hann kemur jú aldri. Men á sin-um ökjum, til sínar tíðir, merkir tú, at það góða vinnur á tí ónda, um það er einum loyvt at brúka hendan eitt sindur teologiska málburðin.«

Næsta morgun kemur Vitus fram á Skipsprest, har hann liggur við andlitnum undir í vatni í ánni. Druk-

aður. Í fyrstu atlogu heldur lesarin, at hann hevur verið fyrri einum óhappi, hann var jú deyðadrukkin, men verður hugt nærri at samrøðuni við Vitus, er mangt sum bendir á sjálmvörð. Skipsprestur sigur, at það hevði verið stuttligt at ímynda sær, at það vóru fimm halgir kongar og ikki bara triggir, men teir báðir seinnu eru vilstir av leið í eitt gróthús, har það hvörki er barn ella krubba. Annar av hesum kongum eitur Vitus, og um hin sigur hann: »Den anden konge, hans navn er Salomon, med tilnavnet: Den forlængst druknede, men endnu stadig i stranden i hærddigt vaskende«. Í veruleikanum er hann deyður fyrri langari tíð síðan, men skolar aftur og fram við flóð og fjöru. Seinasta myndin av Skipspresti á lívi líkist eini fyrirboðan:

»Skipspresten sukker og gentager endnu engang salmens ord: Thi mine dage svundne er, som røg i luften farer sagte hen. Han er begyndt at blive stivdrukken, hans tale bliver stadig mere mørk og utydelig. Han mumler som i søvne, og det drejer sig hele tiden om døden og dømmen og den store tomhed, der vil indtræde når både Gud og Djævelen og livet og evigheden er borte, og der kun er en lille håndfuld godhed tilbage ... som en svagt lysende, næsten ikke synlig, men uforøgkelig plet i mørket«

Salomon skipsprestur trýr upp á góðskuna, men hann trýr ikki uppá, at hann sjálfur kann vera til nakað gagn, og haraftrat hevur hann oytt það lív burtur, sum öll á hansara öngu árum hövdu

so stórar vónir um. Illa sperdur veit hann sær bara eini ráð.

Framtíðarvón

Haraldur bóndi og konan umboða það gamla samfelagið og það so dyggiliga, at tey hvörki megna ella vilja laga seg eftir teimum nýggju umstøðunum, og það kemur at standa teimum dyrt. Einkardóttirin gerst lógin og doyr, og henni á baki træna förelðrini burtur av vörðini. Í hinum endanum hava vit jättararnar, láturverjar fyrri puritanismu og pengum. Men, sum í öllum skaldsögunum hjá William Heinesen, koma persónar fyrri, sum umboða vónina um eina dygdargóða framtíð fyrri mannabörnini. Í »Bläsende Gry« eru það tann stórsinnaði Gottfred gentan hjá honum, Gregoria, sum eisini eru ein vátan av tí, sum Skipsprestur sigur við Vitus: »Ungdommen og förelskelsen er det eneste, der gør livet værd at leve«.

»Bläsende Gry« er í mangar mátar ein góð skaldsöga, men hon er ikki á sama stóði sum tær seinnu bókurnar hjá hövundinum. Frásögnin er væl bótað, men það er saknur í tí kynstriga, ið eyðkennir skringingina hjá William annars. Aftur fyrri koma temuni, ið sermerkja skaldskapin, at kalla öll fyrri her: lív, deyði, föðing, brúðleyp, góðskan sum veruleiki o.m. Tá ið það snýr seg um góðskuna, skal það at enda gerast vart við, at það ikki er það umhugsaðu góðskuna, hövundurinn hevur í tonkunum, men tá óbidnu, natúrliga góðskuna.